

Машғулияти 6.

Мавзӯи 6.

Пешгирии истифодаи "забони
адоват": методҳо ва абзорҳо

Зермавзӯъ

- Усулҳо, абзорҳо барои муайян кардани "забони адоват"
- Усулҳо ва абзорҳои вокуниш ба "забони адоват"

Ҷамгирии фанҳо

"Саводи расонаӣ ва иттилоотӣ (СРИ)", "Этикаи рӯзноманигорӣ", "Этикаи расонаӣ", "Забони муосири русӣ", "Забони муосири қирғизӣ", "Услубшиносӣ ва фарҳанги нутқи забони модарӣ", "Асосҳои рӯзноманигорӣ", "Асосҳои тафаккури интиқодӣ".

Ҳадафҳои машғулият

Когнитивӣ:

- донишҷӯён метавонанд мафҳумҳои саводи расонаӣ, луғати инвективӣ, луғати услуби паст, калимаҳои гоҳ-гоҳ, маъноҳои маҷозӣ дағалро шарҳ диҳанд;
- донишҷӯён метавонанд матнро барои мавҷудияти луғати ифодакунандаи хашм, "забони адоват" арзёбӣ кунанд;
- донишҷӯён метавонанд бо иттилоот кор кунанд.

Иҷтимоӣ-эмотсионалӣ:

- донишҷӯён метавонанд таъсири "забони адоват" -ро ба ҳаёти худ муайян кунанд;
- донишҷӯён метавонанд нишонаҳои "забони адоват", ҳадафҳо, механизмҳои паҳншавии онро номбар кунанд;

- донишчӯён метавонанд тавзеҳ диҳанд, ки ба "забони нафрат" "нарма", "миёна" ва "саҳт" чӣ маънӣ дорад.
 - донишчӯён метавонанд тасмими худро чӣ гуна бояд аз "забони адоват" пешгирӣ кард, дар муошират пешниҳод кунанд;
 - донишчӯён ба манфиати истифодаи луғати нафрат, "забони ризоият"-ро интихоб мекунанд;
 - донишчӯён тарзи кор бо иттилоотро медонанд.
- Рафторӣ:**
- донишчӯён метавонанд ин ё он усулро шарҳ диҳанд, ки тавассути он "сухани адоват" муайян карда мешавад;

Вақти гузаронидани машғулият	1 соат 20 дақиқа.
Усулҳои гузронидан	Мӯҳокима, лексияи хурд, саволҳои кушода ва пӯшида, кор бо манбаҳои иттилоот, муаррифии намоишҳо.
Усулҳои арзёбӣ	Варақаи худбаҳодиҳӣ
Мафҳумҳои асосӣ	"Саводи расонаӣ", "саводи иттилоотӣ", "санҷиши далелҳо", "қалбакӣ", "луғати аз ҷиҳати услубӣ паст", "таҷовузи сухан"
Сарчашмаҳои зарурӣ	Ҳадафҳои машғулият дар намоиш ё флипчарт, тахтаи намоишӣ, ҳарфҳо дар қоғазӣ А4, видеопроектор, компютер, маркерҳо, тахта, скотч.

Нақшаи машғулият

1. ИБТИДО

МАШҚИ "МУАЙЯНКУНИИ РАСМ"

Маводи зарурӣ: 20 акси чопшуда аз ВАО ва шабакаҳои иҷтимоӣ

Усули гузаронидан.

Омӯзгор аксҳоро дар болои мизҳо мегузорад, сипас аз ҳар як донишчӯ талаб мекунад, ки ба аксҳо назар афканад ва онеро интихоб кунад, ки мавзӯи "забони адоват" / "забони нафратангез" -ро хеле равшан инъикос кунад. Хеле матлуб аст, ки дар аксҳо манзараҳои кишваре, ки дар он машғулият баргузор мешавад, ҷой дода шаванд. Дар қафои сурат тавсифи кӯтоҳе додан мумкин аст, аммо аз донишчӯён хоҳиш карда шавад, ки пеш аз баргузори мубоҳисаи гурӯҳӣ онро нахонанд.

САВОЛҲО БАРОИ ТАҲЛИЛ

1. Дар аксҳо кӣ нишон дода шудааст?
2. Аксбардорӣ оиди чӣ мегӯяд?
3. Таассуроти умумии шумо чӣ гуна аст?
4. Ин акс Шуморо ба чӣ гуна эҳсосот меоварад?
5. Ба фикри Шумо, ин акс аз кучо пайдо шудааст, кӣ ва чаро гирифтааст, чӣ гуна истифода бурдан мумкин аст?
6. Чӣ метавонад нишон диҳад, ки ҳодисаи дар акс сабтшуда бо "забони адоват" / "забони нафрат" рабт дорад?
7. Шумо ин аксро чӣ гуна номгузорӣ мекардед?

2. КОР БО ИТТИЛОТ

Усули гузаронидан.

Дар чараёни кор бо иттилоот аз Интернет, шабакаҳои иҷтимоӣ пешниҳод карда мешавад, ки се саволро бо донишҷӯён муҳокима намоед.

1. Ҳангоми кор бо матнҳо ба чӣ бояд диққат диҳед, то дар онҳо нишонаҳои "забони адоват" -ро бубинед?
2. Бояд ба "забони адоват" дар Интернет чӣ гуна муносибат кунед?
3. Барои аз байн бурдани "забони адоват" аз фазои коммуникатсионӣ, муоширати шахсӣ, аз Интернет чӣ бояд кард?

3. АМАЛ НАМО

Кор оид ба қоидаҳои рафтор дар фазои онлайнӣ.

Усули гузаронидан.

Омӯзгор донишҷӯёнро дар гурӯҳҳои хурд муттаҳид намуда, онҳоро ба омода кардани ёддошт дар бораи иртиботи онлайнӣ, қоидаҳои муошират дар шабакаҳои иҷтимоӣ, принципҳои ахлоқӣ даъват менамояд. Сипас, гурӯҳҳо таҳияҳои худро пешниҳод мекунанд, ки яқдигарро такмил медиҳанд ва дар натиҷа, як ёддошти умумӣ ба даст оварда мешавад. Ин ёддошт дастури роҳ аз "забони адоват" ба "забони муколама" аст.

САВОЛҶО БАРОИ МУҶОКИМА

- Ба фикри шумо, ин қоидаҳоро барои ҳар як қорбари интернет фаҳмидан ва дастрас кардан мумкин аст?
- Қоидаҳои шумо ба чӣ асос ёфтааст?
- Шумо ин қоидаҳо, фарҳанги муоширатро бо "забони ризоият" чӣ гуна таълиф мекунед?
- Шумо ин ёддоштро пеш аз ҳама ба кӣ тавсия медиҳед: сиёсатмадорон, волидон, ҳамсинфон, дӯстон дар шабакаҳои иҷтимоӣ? Чаро?

МАШҚИ «ЧӢ ГУНА МАН МЕТАВОНАМ "ЗАБОНИ АДОВАТ"-РО ПЕШГИРӢ КУНАМ / БО СУХАНОНИ НАФРАТОМЕЗ МУБОРИЗА БАРАМ?

Усули гузаронидан.

Омӯзгор донишҷӯёнро даъват мекунад, ки дар гурӯҳҳои хурди иборат аз 3-4 нафар муттаҳид шаванд, то дар бораи саволи "Роҳи ман аз "забони адоват" то "забони муколама" чист?" ё "Чӣ гуна ман метавонам "забони адоват"-ро пешгирӣ кунам / бо забони нафратомез мубориза барам?" ва ҷавобҳои худро дар флипчарт нависанд ва сипас ба гурӯҳи умумӣ пешниҳод кунанд ва хулоса бароранд.

Тавсияҳо барои омӯзгор.

Ҳамчунин метавон донишҷӯёнро даъват кард, ки андешаҳои худро, ки дар дарси аввали ҳамин курс доштанд ба ёд биёранд, вақте онҳо таҷрибаи шахсии худ аз мувоҷеҳ шудан боз «забони адоват»-ро ҳамрасонӣ карда буданд, бо ҳамдигар таъодули назар мекарданд, вежагиҳои шинохти «забони адоват»-ро баён мекарданд, бозтоб диҳанд.

ҶАВОБҲОИ ИМКОНПАЗИР:

- Иттилоотро дар ВАО, дар шабакаҳои иҷтимоӣ дуруст хонед.
- Одоби иртиботи онлайнро омӯzed.
- Фарқ қардани далелро аз дурӯғ омӯzed.
- Луғати таҳаммулпазирии дурусти зӯроварио омӯzed.
- Фикри интиқодӣ кунед.
- Дар соҳаи расона ва иттилоот саводнокиро омӯzed.
- Ба найрангбозӣ, таблиғот дода на-шавед.
- Дар байни атрофиён саводи иттилоотӣ ва расонаиро инкишоф диҳед.
- Дар маърақаҳои оммавӣ оид ба таблиғи принципҳои саводи расонаӣ ва иттилоотӣ ширкат варzed.
- Дар байни гурӯҳҳои гуногуни аҳоли машғулиятҳо, машғулиятҳо, тренингҳо доир ба саводи расонаӣ ва иттилоотӣ гузаронед.
- Маҳсулоти иттилоотиро дар асоси принципҳои СРИ, ҳуқуқи инсон, одоби рӯзноманигорӣ ва стандартҳои байналмилалӣ рӯзноманигориро бисозед ва паҳн кунед.

4. ХУЛОСАБАРОӢ

Ман чиро дониستم? Ман чиро омӯхтам?

Дар марҳилаи чамъбастӣ, мо пешниҳод мекунем, ки машқи "Анаграмма" иҷро карда шавад.

МАШҚИ «АНАГРАММА»

Маводи зарурӣ: ҳарфҳои чопшуда аз ҷумла:

"М-О З-И-Д-Д-И З-А-Б-О-Н-И А-Д-О-В-А-Т-Е-М! М-О З-А-Б-О-Н-И Р-И-З-О-И-Я-Т-Р-О И-Н-Т-И-Х-О-Б М-Е-К-У-Н-Е-М!"

Андозаи ҳарфҳо бояд на камтар аз 4 ҳарф дар як варақи андозааш А4-и албомӣ дошта бошад. Ҳарфҳоро буридан ва омехта кардан лозим аст.

Усули гузаронидан.

Ҳар як донишҷӯ ба таври тасодуфӣ ба рои худ на бештар аз 3 ҳарфро интихоб мекунад, пас муаллим аз донишҷӯён дар давоми 3 дақиқа хоҳиш мекунад, то дар бораи он чизе ки дар машғулияти ин курс омӯхт, курс дар бораи чӣ буд, фикр кунад, интизориҳои онҳоро ба ёд орад, кадом мавзӯҳо муҳокима карда шаванд ва дар ин раванд барои онҳо чӣ муҳиманд. Сипас, аз ҳар як ҳарф, бояд калима, ибора ё ассотсиатсияро, ки бо ин ҳарфҳо оғоз меёбад, нависанд ва таассурот, мулоҳизаҳоро дар бораи ҷараён расонанд. Пас аз он ки ҳама натиҷаҳои кори худро муаррифӣ карданд / хонданд, муаллим аз донишҷӯён хоҳиш мекунад, ки ибораи умумие гиранд, ки моҳияти ҳамаи 6 машғулиятҳои курсро инъикос кунанд.

Шарҳи иттилоот

УСУЛҲО, АБЗОРҲО БАРОИ МУАЙЯН КАРДАНИ "ЗАБОНИ АДОВАТ"

Доираи паҳншавии "забони адоват", тавре ки мо дар машғулиятҳои гузаштаи курси худ дидем, бениҳоят васеъ аст: луғати чунин забон ҳам дар муоширати расмии тичоратӣ (суханрониҳои сиёсатмадорон ё шахсиятҳои чамъиятӣ) ва ҳам дар касбӣ (масалан, изҳороти инфиродии рӯзноманигорон, намояндагони ҷомеаи академӣ, педагогӣ, коршиносон дар шабакаҳои иҷтимоӣ) ва дар ҳаёти ҳаррӯза (дар оила, дар суҳбати ҳамсарон, фарзандон, ҳамкорон ва дигар алоқаи ғайрирасмӣ дар кӯча, дар нақлиёт ва ғ.) истифода мешаванд. "Забони адоват" на танҳо дар матбуоти ба истилоҳ "зард", балки дар расонаҳои хеле муътабар ва барӯманд вомеҳӯрад. Хатари истифодаи "забони адоват" комилан аён аст. Ва на танҳо ин аст, ки "забони адоват" арзишҳои демократияро (барои баъзеҳо, абстрактӣ ё бегона), ҳуқуқи инсон, таҳаммулпазирӣ ва муколамаи фарҳанги ро сарфи назар мекунад, инчунин хатари он аз он иборат аст, ки ӯ ҷинойтҳои мушаххаси нафратангезро таҳриқ медиҳад.

Муҳаққиқи забони адоват Ю.В. Шербинина қайд мекунад, ки «забони адоват» «ноаён ба як забони умумичаҳониш муоширати муосир мубаддал ғашта, аз сатҳи муоширати ҳаррӯза ба сатҳи умумигардонии иҷтимоӣ босуръат ба-

ланд мешавад, ҳудуд ва атроф надорад, зеро он тамоми фазои суханро фаро мегирад, тамоми соҳаҳои муоширатро фаро мегирад». Муаллиф сабаби онро дар он мебинад, ки "дар давраи ҷаҳоншавӣ ҳудуди гурӯҳҳо ва қаламравҳо номуайян, ҳувиятҳо гум карда мешаванд, фарқиятҳо яксон мешаванд".

Оё ҷавонон трансҷаторҳо, интиқолдиҳандаи "забони адоват" нашуданро омӯхта метавонанд, оё ҷавонон ба доми васваса намеафтанд ва қурбони "забони адоват" намешаванд? Чӣ тавр метавонем дар муоширатамон пайдо шудани чунин забонро пешгирӣ кунем? Чӣ тавр бидуни коршиносии соҳаи забоншиносӣ, расонаҳо, иртиботот, қонун, метавонед "забони адоват" -ро бубинед, пешгирӣ кунед ва решакан кунед? Чаро дар маҷмӯъ қобилияти муайян кардан (дидан, шунидан), ошкор кардани "забони адоват" муҳим аст?

Аввалан, "забони адоват" метавонад ба ҳар шахс, сарфи назар аз мансубияти ахлоқӣ, эътиқод, шахсияти ҷинсӣ ва ҷинс, синну сол, маълумот, мақом, ҷойи истиқомат ва ғайра таъсир расонад.

Дуввум, дар хотир доштан муҳим аст, ки «забони адоват» маҷмӯи воситаҳои луғавии худро дорад, яъне инҳо калимаҳо, ибораҳои мебошанд, ки таҷовузи мустақим, кушод ва пинҳонии суханро ифода мекунанд ва дорои баҳои манфӣ мебошанд. Моҳи сентябри соли 2018 овозхони қирғиз Зере видеои су-

руди "Кыз" ("Духтар") -ро баровард. Дар суруд ӯ оиди ба духтарон чӣ гуна зиндагӣ карданро нагуфтаанд, месарояд. Дар байни корбарони шабакаҳои иҷтимоӣ, бисёриҳо ӯро маҳкум карданд: аз танқиди намуди зоҳирӣ ва либосаш то таҳдидҳои зӯрварии ҷисмонӣ.

Мувофиқи гуфтаи муҳаққиқони «забони адоват», дар забоншиносии муосир ду гурӯҳи воситаҳои луғавӣ мавҷуданд, ки метавонанд ба «забони адоват» мансуб бошанд. Ин калимаҳо дар ҳама гуна забонҳои ҷаҳон мавҷуданд. Гурӯҳи якум воситаҳои луғавии ифодаи баҳои манфиро дар бар мегирад: луғати аз ҷиҳати услубӣ коҳишёфта, калимаҳои камистеъмол, маъноҳои маҷозии ифодакунандаи хашму ғазаб ва ғ. Гурӯҳи дувум тавассути васоили дискурсивӣ, масалан, истифодаи тамоюли иттилоотӣ манфӣ, киноя ба тамасхур ва ғайра.

Донистани чунин луғат, қобилияти дидан, хондан, шунидан дар ҳар матн, хоҳ пости кӯтоҳ дар шабакаи иҷтимоӣ бошад, хоҳ овезаҳои сиёсӣ, маводи рӯзноманигорӣ, баромади оммавии сиёсатмадор, ходими ҷамъиятӣ ё баромад дар ошхонаи як шаҳрванди оддӣ имкон фароҳам меорад, ки мо «забони адоват»-ро боздорем ва мувофиқан ба он бархӯрд кунем.

Саввум, усулҳои пешгирии "забони адоват" дар асоси таснифоти "забони адоват", ки шумо дар ин курс омӯхтед.

Агар мо суҳанони асосноккунии зӯрварӣ ё даъватҳои мустақим ва фаврӣ барои зӯрварӣ ё таъбиз, даъват ба зӯрварӣ ё таъбизро бо истифода аз шиорҳои умумӣ, инчунин даъватҳои пардапӯш барои зӯрварӣ ва таъбиз-

ро шунавед, мебинед ё мехонед, пас шумо бо "забони адоват" рӯ ба рӯ шунаед. Масалан, имрӯз дар шабакаҳои иҷтимоӣ, дар шарҳҳо ба маводи рӯзноманигорӣ дар бораи зӯрварӣ нисбати занон ва духтарон, шумо як шарҳи хеле маъмул, ки бо калимаҳои "худам айбдор" пайдо карда метавонед. Чунин гардишҳо зуҳури "забони адоват" мебошанд, зеро ин баҳона барои зӯрварӣ аст.

Мисоли дигар. Ҳангоми баррасии вазъ дар сегменти интернетии тоҷикон, вақте ки шаҳрванди Чин дар як корхонаи Тоҷикистону Чин фавтид, шореҳон ба онҳо иҷозат доданд, ки ибораҳои "Онҳо мутахассисонанд, на мардикорон ва ба ҷуз ин, ин корхона бо пули Чин сохта шудааст", "Мутахассисон аз аҳолии маҳаллӣ бояд тайёр карда шаванд" бигӯянд. Дар ин ҳолат як гурӯҳи тамоми одамони қавмияти муайян дучори «забони адоват» гаштанд.

Имрӯз, аксар вақт аз сиёсатмадорони инфиродӣ ё шаҳрвандони оддӣ суҳанони асосноккунии ҳолатҳои таърихӣ таъбиз ва зӯрварӣ, изҳоротро дар бораи ҷинояткориҳои як гурӯҳи этникӣ шунидан мумкин аст. Чунин суҳанон инчунин ба "забони адоват" ишора мекунанд. Нишон додани робитаи ҳар як гурӯҳи иҷтимоӣ, шаҳрвандии кишварҳои мо бо сохторҳои хориҷии шаҳрвандӣ, сиёсӣ ва давлатӣ бо мақсади бадном кардани он, инчунин "забони адоват" мебошад. Дар ин ҷо ба ёд овардани қазияи қирғизистониҳо бамаврид аст, вақте ки сиёсатмадорони давлатӣ ва маҳаллӣ ташкилотҳои шаҳрвандӣ ва пешвоёни алоҳидаи ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ҳимоятгарони ҳуқуқро ҳамчун агенти хориҷӣ номиданд. Ин фарзияро бархе ВАО дастгирӣ

карданд, ки боиси бадном шудани тамоми бахши шахрвандии Ҷумҳурии Қирғизистон гардид.

"Забони адоват" инчунин далелҳоро дар бораи бартарии номутаносиби ҳар як гурӯҳи этникӣ дар сарвати моддӣ, намояндагӣ дар сохторҳои қудратӣ ва ғ. айбдор кардани таъсири манфии ягон гурӯҳи иҷтимоӣ ба ҷомеа, давлат ва ғайраро фаро мегирад.

Изҳороти маъмул дар ВАО имрӯз "коронавирус вирусӣ чинӣ мебошад" низ ба "забони адоват" ишора мекунад. Ин изҳорот мантиқан ба чунин хулоса меорад, ки чинӣҳо барои ҳама чиз гунаҳгоранд, ҳарчанд вирус миллат надорад. Аз ин сабаб, ҳоло одамони дорои намуди осиеиро таҳқир мекунанд.